

Privat håndheving av konkurransereglene

Konkurransetilsynets juskonferanse
Bergen 12. juni 2025

Agenda

- Overordnet om privat håndheving
- Posten-saken
- Særskilte temaer

Privat håndheving

Konkurranserettslig ugyldighet

Ugyldighet som forsvar
mot kontraktsrettslig
krav

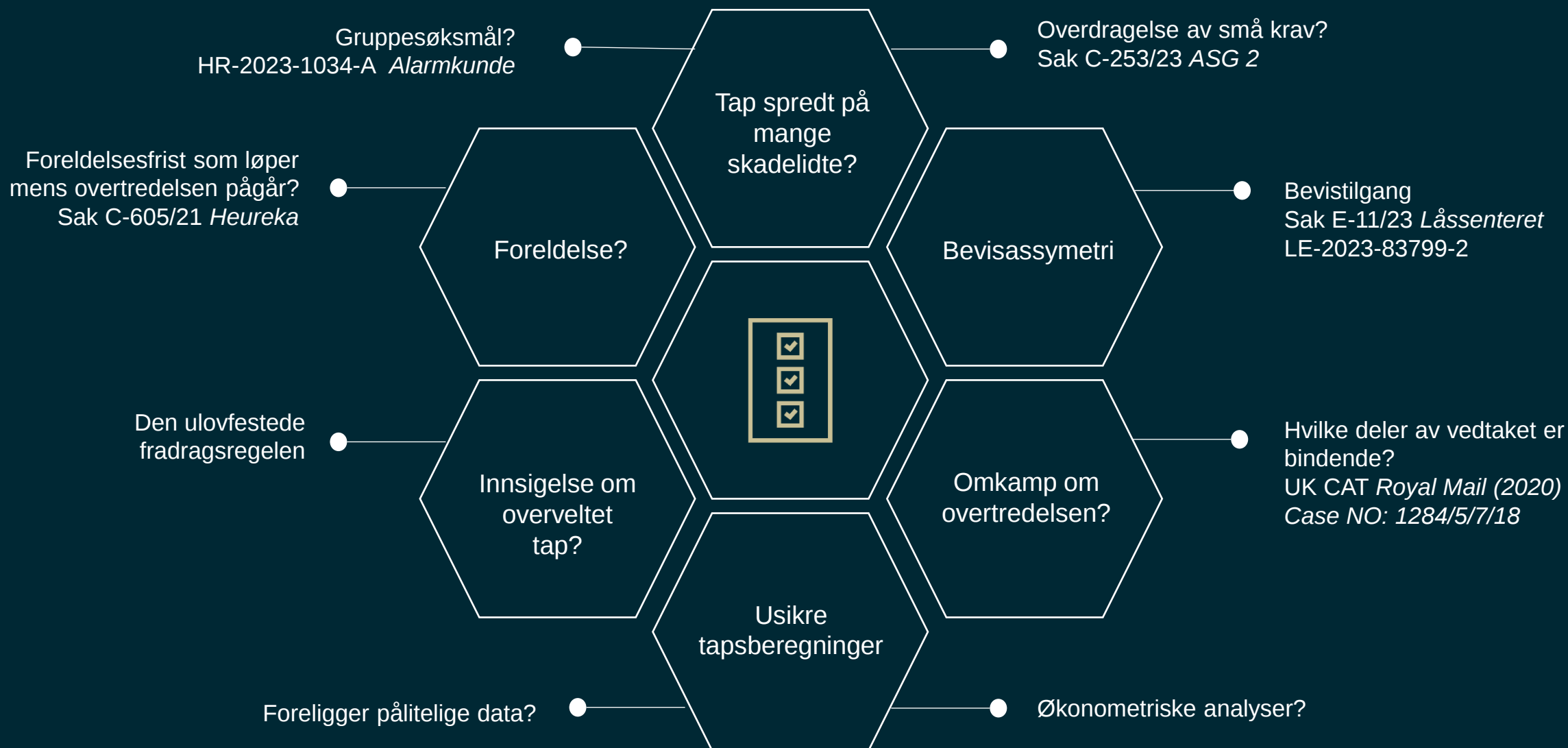
Stand-alone erstatningskrav

Saksøkeren må selv
påvise overtredelsen

Follow-on erstatningskrav

Overtredelsen er
fastslått av
konkurransemydighet

Hva er utfordringene ved follow-on søksmål?

Posten-saken

Forliksvedtaket mellom Kommisjonen og lastebilprodusentene (Case AT. 39824 – Trucks)

Informasjonsutveksling og prissamarbeid

Formålsovertredelse fra 1997 til 2011

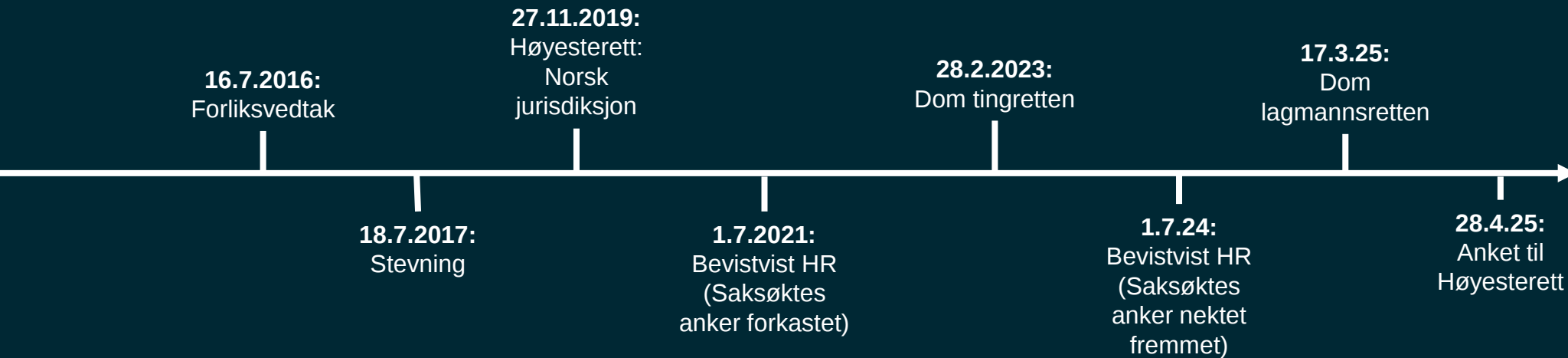

Omfattet hele EØS-området

EUR 2,93 milliarder i bøter

Proseszen

Veien til Borgarting lagmannsrett

>7

År siden stevning ble tatt ut i 2017

>35

Kjennelser

9

Uker hovedforhandling i tingretten

5

Motparter

En omfattende ankeforhandling

5

Dommere, hvorav 2 fagkyndige

9

Uker ankeforhandling

>50

Ekspert rapporter

11

Sakkyndige team

Lagmannsrettens dom, LB-202384349-4: Sannsynlig at kartellet løftet prisene

Kravet til økonomisk tap og årsakssammenheng - samlet bevisvurdering

Dokumentasjon fra etterforskning og vedtak	Økonomisk skadeteori	Metastudier	Regresjonsanalyser
"Lagmannsretten meiner at samarbeidet var meir omfattande, og av meir alvorleg karakter, enn det lastebilprodusentane har vedgått. Samarbeidet påverka sluttbrukarprisane ved at det skjedde ei koordinering av prissettinga." Brutto prislister dannet utgangspunkt for prissettingen."	"Bevisa tilseier at det ulovlege prissamarbeidet mest truleg var av ein slik karakter at sluttbrukarmarknaden blei påverka gjennom såkalla koordinerte effektar, i samsvar med etablert økonomisk teori."	Lagmannsretten "meiner – tilsynelatande i motsetnad til tingretten – at slike metastudium har vekt som bevis i vurderinga av om det er truleg at det ulovlege prissamarbeidet mellom lastebilprodusentane førte til eit høgare prisnivå [...]"	"Lagmannsretten meiner at bruk av regresjonsanalyse som metode for kartleggja verknaden av det aktuelle prissamarbeidet mellom lastebilprodusentane, etter sin art er ei krevjande oppgåve. Dette fordi det i det verkelege livet, i lastebilmarknaden, er ei svært lang rekkje tilhøve som påverkar prisen."

Hvor stor var overprisen?

Samarbeidets art

"At prissamarbeidet varte i 14 år, med mykje det same innhaldet, underbyggjer også at prisane i sluttbrukarmarknaden truleg blei påverka."

Empiriske analyser

"Empiriske analysar gjort av ulike prissamarbeid, omtalte i saka som metastudium, tilseier at den klare hovudregelen er at denne typen samarbeid påverkar sluttbrukarprisane."

Produsentenes regresjonsanalyser

"Regresjonsanalysane er [...] ikkje noko tungt bevis for at overprisen i den europeiske marknaden var null."

Postens regresjonsanalyser

"Lagmannsretten legg vekt på forklaringane til dei sakkunnige vitna Steen og Hyytinen, og dei regresjonsanalysane som dei har gjennomført."

Anførsler om overveltning forkastet

Avgjort etter den ulovfestede fradragslæren

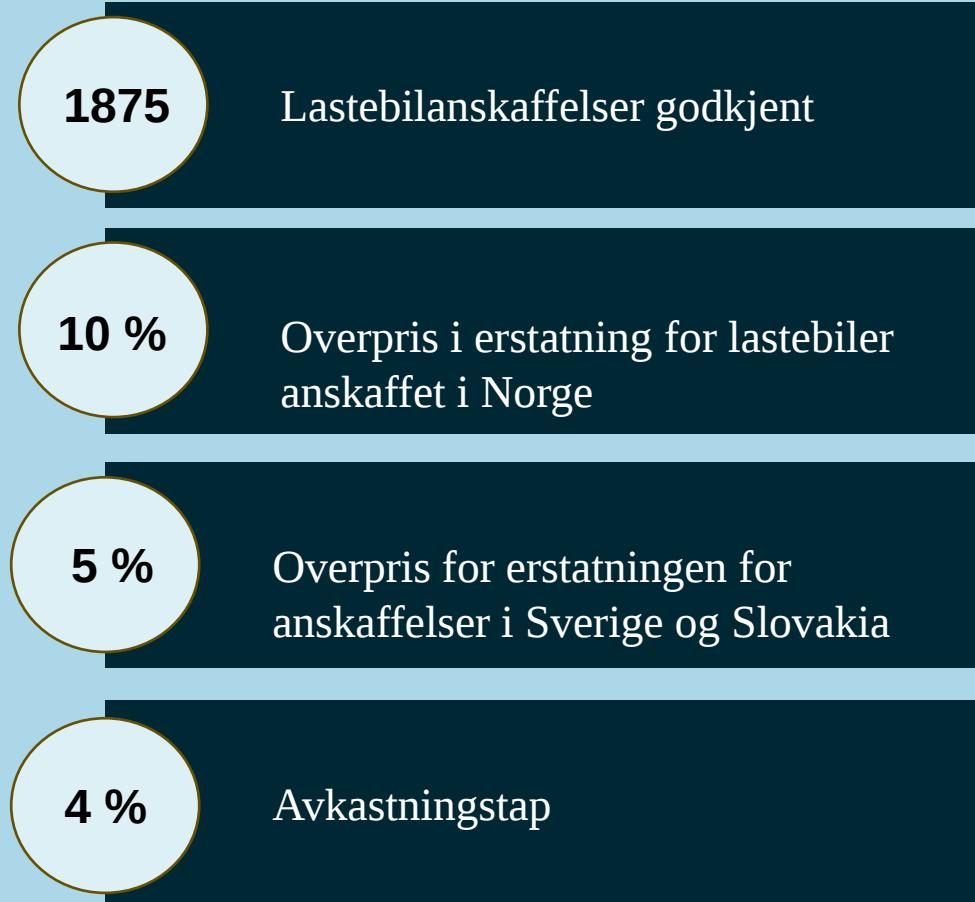
Høyere pris på Postens tjenester?

- "Lagmannsretten meiner at det ved overpris som følgje av ulovleg prissamarbeid vil vera stor variasjon i typetilfella. Det kan tenkjast tilfelle der overprisen gjeld ei råvare som den første kjøparen sel vidare like etterpå med eit visst påslag utan noka form for foredling av råvara, og der storleiken på påslaget er tilnærma det same anten det er overpris eller ikkje."
- "Lagmannsretten meiner at ankemotpartane sitt brot på konkurransereglane og effektiv handheving av desse reglane, saman med rettstekniske omsyn, med tyngde talar" mot reduksjon.

Videresalg av lastebiler

- "Lagmannsretten meiner at det i denne situasjonen er ein nærare samanheng mellom ansvarsgrunnlaget og overveltinga, i alle fall dersom vidaresalet skjedde etter relativt kort tid. Det er også meir realistisk at den indirekte skadelidne (kjøpar nummer to av lastebilen) kan fremja krav mot skadevaldaren om erstatning for overpris."
- Lastebilprodusentene hadde ikke "ført bevis som gjer det mest truleg at deler av overprisen for nokon av desse 553 lastebilane faktisk blei velta over på andre ved vidaresal".

Domsresultatet i tall

Privat håndheving: Sentrale problemstillinger

Rettstilstanden i EU versus Norge

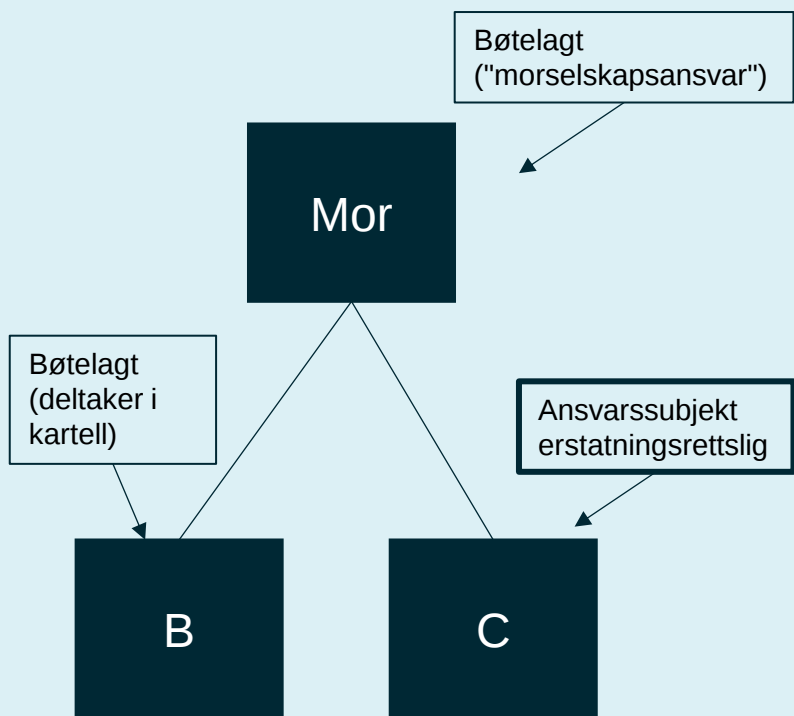
Direktiv 2014/104/EU

Tema:	EU:	Norge:
Bevistilgang/bevisavskjæring	Kapittel II	Tvisteloven kap. 21, kap. 22 konkurranseloven § 27a, ulovfestet rett
Betydningen av konkurransemyndighetenes vedtak	Artikkel 9	Ingen lovregulering
Foreldelse	Artikkel 10	Foreldelsesloven, konkurranseloven § 34
Solidaransvar	Artikkel 11	Skadeerstatningsloven § 5-3
Overveltning og krav fra indirekte skadelidte	Kapittel IV	Ikke lovregulert. Generelle erstatningsrettslige prinsipper
Regler for tapsutmåling	Kapittel V	Ikke lovregulert. Generelle erstatningsrettslige prinsipper
Skadepresumsjon	Artikkel 17	Ikke lovregulert

- Fragmentert regulering.
- Delvis ulovfestet.
- Ikke harmonisert med EU

Høringsnotat fra NFD (2015)
med forslag til lovbestemmelser
for gjennomføring

Hvem kan saksøkes? - Ansvarlige rettssubjekter

Court of Justice of the European Union
PRESS RELEASE No 174/21
Luxembourg, 6 October 2021

Press and Information

Judgment in Case C-882/19
Sumal

The victim of an infringement of EU competition law committed by a parent company may seek compensation from that company's subsidiary for the resulting loss

To do so, it must prove that the two companies constituted an economic unit at the time of the infringement

Between 1997 and 1999, the company Sumal SL acquired two trucks from Mercedes Benz Trucks España ('MBTE'), which is a subsidiary of the Daimler group, whose parent company is Daimler AG.

By a decision of 19 July 2016,¹ the European Commission found an infringement, by Daimler AG, of EU law rules prohibiting cartels² in that Daimler had concluded, between January 1997 and January 2011, arrangements with fourteen other European truck producers on pricing and gross price increases for trucks in the European Economic Area (EEA).

Following that decision, Sumal brought an action for damages against MBTE, seeking payment of the sum of EUR 22 204.35 for loss resulting from that cartel. Sumal's action was nevertheless rejected by the Juzgado de lo Mercantil no 07 de Barcelona (Commercial Court No 7 of Barcelona) on the ground that MBTE was not referred to in the Commission's decision.

Sumal brought an appeal against that judgment before the **Audiencia Provincial de Barcelona** (Provincial Court of Barcelona, Spain). In that context, that court wonders whether and, if so, under what conditions, an action for damages may be brought against a subsidiary following a Commission decision finding anticompetitive practices by the parent company. Thus, that court decided to stay the proceedings and refer that question to the Court by way of a reference for a preliminary ruling.

By its judgment delivered by the Grand Chamber, the Court sets out the conditions under which victims of an anticompetitive practice by a company punished by the Commission are entitled to engage, by way of an action for damages brought before the national courts, the civil liability of the punished company's subsidiary companies, which are not referred to in the Commission decision.

Findings of the Court

In accordance with settled case-law, any person is entitled to claim compensation from 'undertakings' which have participated in a cartel or practices prohibited under Article 101 TFEU for the harm caused by those anticompetitive practices. Even if such actions for damages are brought before the national courts, the determination of which entity is required to provide compensation for the harm caused is governed directly by EU law.

¹ Decision C(2016) 4673 final relating to a proceeding under Article 101 [TFEU] and Article 53 of the EEA Agreement (Case AT.39824 – Trucks), a summary of which was published in the Official Journal of the European Union of 6 April 2017 (OJ 2017 C 108, p.6).

² Article 101 TFEU and Article 53 of the EEA Agreement.

Tilgang til dokumenter hos Konkurransetilsynet

Innsyn kan gis i forretningshemmeligheter...

"Enhver med rettslig interesse i en avsluttet sak om overtredelse av § 10, § 11 eller pålegg etter § 12, skal **også gis innsyn i opplysninger som er undergitt lovbestemt taushetsplikt**, med mindre innsyn vil virke **urimelig overfor den opplysningene gjelder.**"

Konkurranseloven § 27 a

...men ikke i opplysninger fra lempningserklæringer

Retten til innsyn etter § 27 gjelder ikke:

"...opplysninger som har sin opprinnelse i erklæringer fra et foretak om dets viten om en overtredelse av § 10 og foretakets egen delaktighet i overtredelsen, og **som er utarbeidet spesielt med det formål å oppnå lempning...**"

Konkurranseloven § 27 a jf § 27

Bevistilgang etter tvisteloven

Tvisteloven §§ 21-5 og 26-5, unntak i tvisteloven kapittel 22

Bevistilgang – tre hovedkrav

HR-2019-997-A:

- Relevans, § 21-7
- Spesifikasjon, § 26-6
- Forholdsmessighet, § 26-5

Unntak – bevisforbud

- Bevis som er betrodd advokater, jf. tvl. § 22-5
- Forbudet omfatter både bevisføring og bevistilgang

Unntak - bevisforbud

- Bevisforbud for lempingsinformasjon, jf. tvl. § 22-3 jf. krrl. § 27 a
- EØS-retten - interesseavveiningstest

Unntak - bevisfritak

- Bevis som inneholder forretningshemmeligheter, jf. tvl. § 22-10
- Interesseavveining

Den EØS-rettslige bevisavskjæringsregelen – LB-2020-147689

- Krav om bevistilgang til Statement of Objections ("SO")
- Tvistelovens regler for bevisavskjæring ikke anvendelig
- Det gjelder et EØS-rettslig krav om interesseavveining
- Høy terskel for at hensynet til effektiviteten av lempingsprogrammet kan begrunne et bevisforbud
- Lagmannsrettens konklusjon: Hensynet til en effektiv privat håndheving av konkurranseregelverket veide tyngre enn hensynet til en effektiv offentlig håndheving
- Postens konkrete behov for tilgang til SO for å underbygge erstatningssøksmålet veide tyngre enn risikoen for at framleggelse ville påvirke effektiviteten av lepningsinstituttet

*"Rettspraksis fra EU-domstolen synes derfor å innebære at det i praksis vil være en relativt **høy terskel før hensynet til effektiviteten av lepningsprogram og konkurransemyndighetens etterforskning kan begrunne et bevisforbud** i et etterfølgende erstatningssøksmål dersom det aktuelle dokument eller dokumentkategori har relevans som bevis. En generell anførsel om at framleggelse av SO vil medføre risiko for negative virkninger for lepningsprogrammet kan ikke begrunne et bevisforbud."*

Ingen lovfestet skadepresumsjon i norsk rett

EU: Skadepresumsjon for karteller

Skadeerstatningsdirektivet artikkel 17 (2) oppstiller en gjendrivelig presumsjon for skade:

"It shall be presumed that cartel infringements cause harm. The infringer shall have the right to rebut that presumption."

Norge : Ingen regulering

Postens anførsel om snudd bevisbyrde førte ikke frem:

"Lagmannsretten meiner at det er Posten, i eigenskap av å vera saksøklar, og den som krev ei rettsendring, som har tvilsrisikoen, jf. Rt-2015-1246 avsnitt 35. Lagmannsretten kan ikkje sjå at det er grunnlag for å gjera unntak frå dette basert på synspunkt om at ankemotpartane var nærast til å sikra bevis..."

Særregulering av foreldelse

§ 34. *Foreldelse*

For krav som følge av brudd på denne loven og EØS-avtalen artikkel 53 og 54 gjelder foreldelsesloven, herunder § 9 og § 11.

Selv om foreldelsestiden er ute, kan krav som nevnt i første ledd dessuten settes frem ved særskilt søksmål. Et slikt søksmål må reises innen 1 år etter at det foreligger endelig vedtak eller rettskraftig dom i saken.

Stand-alone søksmål

Follow-on søksmål

Foreldelse: Direktivets krav

Tema	Krrl. § 34 og foreldelsesloven	Direktiv 2014/104/EU
Fristens utgangspunkt	Fristen begynner å løpe når skadelidte burde ha skaffet seg kunnskap	Fristen begynner å løpe etter at overtredelsen er opphørt, og skadelidte har nødvendig kunnskap
Fristens lengde	Tre år	Fem år
Fristavbrudd	Fristen løper uavhengig av Konkurransetilsynets undersøkelse eller etterforskning	Etterforskning eller undersøkelse fra konkurransemyndighetene suspenderer fristen
Tilleggsfrist krrl. § 34	Follow-on – Ja Stand-alone - Nei	Direktivet har fristsuspensjon/-avbrudd under etterforskning, ikke tilleggsfrist

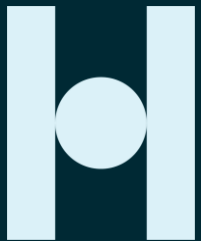
Krever EØS-retten at foreldelsesfristen ikke begynner å løpe før overtredelsen er avsluttet? (Sak C-605/21 *Heureka*)

Søksmålsfinansiering

- To former for gruppesøksmål
 - Utmeldingssøksmål – automatisk inkludert med mindre man melder seg ut
 - Innmeldingssøksmål – krever aktiv innmeldelse
- HR-2023-1034-A (Alarmkunde) – Ingen åpning i tvisteloven for at grupperepresentanten ved utmeldingssøksmål kan kreve kostnader ved en ekstern finansiering dekket gjennom avkortning i en eventuell erstatning til gruppemedlemmene.
- Utmeldingssøksmål i praksis forbeholdt tilfeller hvor organisasjoner eller organer er villige til å opptre som partsrepresentant og dekke sakskostnadene

"Etter mitt syn må det ut fra dette være en lovgiveroppgave å vurdere om det bør gjøres endringer i tvistelovens regler om gruppeprosess som gjør det mulig å kombinere utmeldingssøksmål med ekstern søksmålsfinansiering gjennom avkortning i tilkjent erstatning."

HR-2023-1034-A (84)

Kari Sigurdsen

Partner

k.sigurdsen@haavind.no

+47 900 25 189

Simen Klevstrand

Partner

s.klevstrand@haavind.no

+47 980 76 340

